

Antropologie en ethiek: geannoteerde bibliografie

door J. F. van Olden

Inleiding

Deze bibliografie heeft een oriënterend karakter. Er is niet gestreefd naar volledigheid, wel naar een enigszins brede opzet. Daartoe heb ik niet alleen werken betreffende de derde wereld opgenomen, maar ook publikaties van een meer algemene sociaal-wetenschappelijke of ethisch-filosofische strekking.

De onvolledigheid geldt ook de annotatie: niet alle werken waren beschikbaar op het moment dat ik ze nodig had. In die gevallen heb ik ze — zij het dan zonder korte beschrijving — toch ondergebracht in een van de rubrieken, voor zover ze van belang leken.

De rubrieken zijn:

1 Ethiek, algemeen	p. 404
2 Ethiek en (sociale) wetenschappen, algemene werken en verzamelwerken	p. 405
3 Objectiviteit en waardeoordeel in de sociale wetenschappen	p. 406
4 De maatschappelijke betrokkenheid van de sociale wetenschappen	p. 408
5 De antropoloog en zijn opdrachtgever, o.a. 'government anthropologists' en 'counter insurgency research'	p. 410
6 Academische kolonialisme	p. 412
7 Cultureel relativisme versus interventionalisme	p. 414
8 Ethiek bij veldwerk, o.a. ten aanzien van de te onderzoeken groep	p. 415
9 Ethische codes	p. 418

De onderhavige bibliografie is voor een belangrijk deel een voortzetting van het werk van L. Brunt, die daarmee mijn start aanzienlijk verlichtte.

Onmisbare hulp werd ook geboden door J. W. Bennema en A. J. F. Kobben. Nuttige aanvullingen ontving ik van R. Buijtenhuijs en L. Brunt.

Ethiek, algemeen

Boulding, Kenneth (1968) *Beyond economics: Essays on society, religion and ethics*. Ann Arbor. Vooral p. 177-239.

De schrijver wil ethiek direct verbinden met religie

Cox, Harvey (ed) (1968) *The Situation ethics debate*. Westminster Press.

Een zeer gevarieerde verzameling reacties op en besprekingen van het boek 'Situation ethics' van Joseph Fletcher (1966) (zie deze bibliografie). Inleiding en Perspectief van Harvey Cox en Overweging en Antwoord van Joseph Fletcher.

Fletcher, Joseph (1966) *Situation ethics*. Westminster Press.

'.... a method of 'situational' or 'contextual decision making ...'

Fletcher, Joseph (1967) *Moral responsibility*. Westminster Press.

'...Responsibility means a free and critical 'conformity' to the facts first of all — the shifting patterns of situations — and then to the unchanging single norm or basic principle of loving concern for persons and the social balance ...' (p. 8). Ook worden enkele concrete situaties voor ethische besluitvorming behandeld.

Lévy-Bruhl, L. (1903) *La morale et la science des moeurs*. Paris.

Ethische systemen als niets anders dan rationalisaties van menselijk gedrag.

Moser, Shia (1968) *Absolutism and relativism in ethics*. Springfield Illinois.

Analyse van filosofische en antropologische publikaties. De schrijver benadrukt het bestaan van verschillende soorten relativisme en wijst erop dat een te onverzoenlijk relativisme logisch onhoudbaar is. Besproken door: John Beattie in *Man* 4: 1969, 147-8 en door David Bidney in *American Anthropologist* 71: 1969, 572.

Ethiek en (sociale) wetenschappen, algemene werken en verzamelwerken

Abbing, P. J. Roscam (red.) (1968) *Om de mens, ethiek in wetenschap en beroep*. Leiden.

Medewerkers: Van der Ven (Mens zijn in het recht), Jongsma (Geneeskunde en ethiek), Groenewold (Ethiek en natuurwetenschap), Heeroma (schets van een taalethiek), De Jong (Economie en ethiek), Ten Have (Ethiek in verband met de sociale wetenschappen. Zie Ten Have 1968), Broeze (Ethiek en technische wetenschappen), De Wilde (Ethiek in de landbouwkunde), Roscam Abbing (Inleiding en nabeschouwing).

Beals, R. L. (1969) *Politics of social research: An inquiry into the ethnics and responsibilities of social scientists*. Chicago.

Onderzoek naar de aard van het veldwerk, de invloed die de politieke situatie daarop heeft en de relatie tussen de sociale wetenschap en de regeringen.

Casserley, J. V. (1951) *Morals and man in the social sciences*. London.

Algemeen werk over ethiek in sociale wetenschappen.

Edel, A. & M. Edel (1959) *Anthropology and ethics*. Springfield Illinois.

'... Morality is studied as an on-going part of culture, related to social processes and human needs ...'

Een benadering zowel vanuit de ethische theorie als vanuit de resultaten en methodes van de culturele antropologie.

Have, T. T. ten (1968) *Ethiek in verband met de sociale wetenschappen*. In: Abbing, P. J. Roscam (1968).

Over zedelijke waarden en normen op het gemeenschappelijke terrein van ethiek en sociale wetenschappen. De rol van ethiek in sociaal-wetenschappelijk onderzoek en in sociaal-wetenschappelijke beroepen.

Heering, H. J. (1969) *Ethiek en wetenschap in beroep*. Universiteit en Hogeschool 16, 2: p. 97-106.

Artikel naar aanleiding van het verschijnen van P. J. Roscam Abbing (1968) (zie deze bibliografie). Handelt vooral over ethiek als/en wetenschap.

Parsons, Talcott (1947) *Some aspects of the relation between social science and ethics*. *Social Science* 22: p. 213-217. En in B. Barker & W. Hirsch (eds)

(1962) *The sociology of science*. Glencoe.

Een algemeen gesteld essay over de relaties tussen waarden en wetenschap.

Sjoberg, Gideon (ed) (1967) *Ethics, politics and social research*. Cambridge Mass.

Bijdragen aan dit boek. Zie onder:

Antropologie en opdrachtgever (Orlans en Sjoberg).

Maatschappelijke betrokkenheid der sociale wetenschappen (Record en Horowitz)

Objectiviteit en waardeoordeel in de sociale wetenschappen (Vaughan en Horowitz).

Ethiek en veldwerk (Benson & Smith, Madan, Van den Berghe, Moore, Daniels,

Brymer & Farris, Colvard).

Social responsibilities symposium (1968) *Current Anthropology* 9: p. 391-436.

Artikelen van Berreman (zie onder Maatschappelijke betrokkenheid van de sociale wetenschappen), Gjessing (zie onder maatschappelijke betrokkenheid van de sociale wetenschappen), Gough (zie onder maatschappelijke betrokkenheid van de sociale wetenschap, Academisch kolonialisme en Antropoloog en opdrachtgever). Kommentaren (p. 407-25) en antwoorden van de auteurs (p. 425-36).

Turksma, L. (1952) *Sociologie en ethiek. Algemeen Nederlands Tijdschrift voor Wijsbegeerte en Psychologie* 44: p. 143-50.

De schrijver behandelt theoretische problemen van de achtergrond der West-europese planning (d.w.z. problemen van 'social engineering'). Hij bespreekt het verband tussen ethica en sociologie en houdt zich bezig met de vraag in hoeverre de sociologie normatief kan zijn.

Objectiviteit en waardeoordeel in de sociale wetenschappen

Bergmann, G. (1968) *Sociology*. In: M. Brodbeck (ed), *Readings in the philosophy of the social sciences*. New York. p. 123-138.

Een logische analyse van het begrip ideologie uitgaande van het onderscheid tussen 'feit' en 'waarde'. Vragen die onder meer aan de orde komen: Welke variabelen bepalen menselijk gedrag en wat is de rol van de ideologie daarin?

Bidney, David (1953) *The concept of value in modern anthropology*. In: Kroeber 1953, p. 682-699. (zie onder Antropoloog en opdrachtgever).

'Als 'natuurwetenschap' moet de antropologie het probleem van de waarden overlaten aan andere disciplines'. Deze uitspraak blijkt, door een overzicht van de geschiedenis van het antropologisch denken, een recent in praktijk gebracht credo te zijn. De stichters van de wetenschap hebben zich van dat credo nooit veel aangetrokken.

Dahrendorf, Ralph (1965) *Sozialwissenschaft und Werturteil*. In: *Gesellschaft und Freiheit*, München. p. 27-48.

De rol van het waarde-oordeel in zes probleemgebieden: themakeus, theorievorming, waarden als onderzoeksobject, ideologische vertekening, toepassing van wetenschappelijke resultaten, sociale rol van de socioloog.

Elias, Norbert (1956) *Problems of involvement and detachment*. *British Journal of Sociology* 7, 4: p. 226-252.

De scheiding binnen de wetenschappen is niet zozeer waarde-vrij versus niet waarde-vrij; want ook natuurwetenschappen zijn niet 'waarde-vrij': hun eigen professionele maatstaven prevaleren echter boven waarde-criteria van buiten. Het onderscheid schuilt dus meer in *autonoom* waardebepalend of *heteronoom* waardebepalend.

Horowitz, Irving Louis (1967) *The natural history of 'Revolution in Brazil': a biography of a book*. In: Sjöberg 1967, p. 198-225. (zie onder Ethiek en sociale wetenschappen)

Een analyse van de motieven en de gevolgde 'strategie' die leidden tot de totstandkoming van zijn boek 'Revolution in Brazil'.

Lundberg, George A. (1964) *Foundations of sociology* rev. ed., New York.

Vooral hoofdstuk 1 (p. 1-38). Lundbergs standpunt is o.a.: 'The value of scientific knowledge lies precisely in this impersonal, neutral, general validity for what ever purposes man desires to use it'. (p. 34).

Merton, Robert K. (1962) *Science and democratic social structure*. In: *Social theory*

and social structure. Glencoe, Illinois, p. 550-561.

Er is een hechte verbinding tussen wetenschap en democratische sociale structuur, omdat aan beide in wezen dezelfde waarden ten grondslag liggen. Het ethos van de wetenschap houdt in: universalisme, communalisme, belangeloosheid, georganiseerde scepsis.

Nagel, E. (1968) The value-oriented bias of social inquiry. In: M. Brodbeck (ed), *Readings in the philosophy of the social sciences*. New York. p. 98-113.

De rol van waarde-oordelen in de keuze van problemen, de bepaling van de inhoud van conclusies, het herkennen van feiten en het vaststellen van bewijs.

Nutini, H. G. (1971) Science and ideology. *Bijdragen Taal- Land- en Volkenkunde* 127, 1: p. 1-14.

Het falen van de antropologie in de opbouw van een adequaat begrippenapparaat is voor een belangrijk deel te wijten aan de verwarring van wetenschap en ideologie. Een waardevrije theorie kan slechts tot stand komen door een analyse van de diepte-structuur van sociaal-culturele verschijnselen.

Scigliano, Robert (1960) On getting a straight answer in Tropicana. *American Behavioral Scientist* 4: p. 24-26.

Obstakels om tot onderzoek te komen in de onderontwikkelde en jonge landen van Azië. Belangrijk probleem is dat de onderzoeker zijn eigen idee van democratie niet kan hanteren bij normatieve evaluatie van zijn gegevens.

Shils, Edward A. (1959) Social inquiry and the autonomy of the individual In: D. Lerner (ed), *The human meaning of the social sciences*. New York. p.

In het moderne liberalisme is er een spanning tussen de waarden van menselijke waardigheid en individualiteit enerzijds en die van vrijheid van wetenschappelijk onderzoek anderzijds. Met welke algemene ethische standaarden kan de socioloog of psycholoog deze problemen te lijf?

Staal, J. F. (1970) De academicus als nowhere man. *De Gids* 130, 7/8: p. 96-159.

Een onderzoek naar het doel van wetenschappelijke kennis, de mate van objectiviteit en neutraliteit of waardenvrijheid van wetenschapsbeoefening en de implicaties daarvan voor een heroriëntering van de universiteiten.

Tax, Sol (1953) An appraisal of anthropology today. Chicago, Illinois.

Vooraf van belang zijn:

Hoofdstuk X: Validity of constitutional studies, p. 163-169

Moeten bepaalde onderzoeken gedaan worden, ook indien zij tot ongewenste resultaten leiden?

Hoofdstuk XVIII: Values, p. 322-342.

discussie spitst zich toe op:

1 Values as a category of anthropological description

2 Values of the anthropologist

Values of others in anthropology

3 Trends of value in history

Anthropology as a source of values

Er staan in dit hoofdstuk enkele opmerkingen over ethiek van de zijde van de antropoloog, naast de ethiek van de onderzochten.

Thurlings, J. M. G. (1969) Het sociologisch geweten. *Sociologische Gids* 16, 4: p. 214-227.

De relatie tussen wetenskapskritiek en maatschappijkritiek. Houdt de sociologie zich bezig met werkelijke sociale problemen?

Vaughan, Ted R. (1967) Governmental intervention in social research: political and ethical dimensions in the Wichita Jury recordings. In: Sjoberg 1967, p. 50-78

(zie onder Ethiek en sociale wetenschappen).

Een case waarin wetenschappelijke waarden van onbelemmerd onderzoek in conflict kwamen met ideologische waarden van de overheid en met de normen van het procesrecht.

Weber, M. (1968) 'Objectivity' in social sciences. In: M. Brodbeck e.a.: *Readings in the Philosophy of the Social Sciences*. New York: p. 85-97.

De kennis van regelmatigheden en pogingen om wetmatigheden te formuleren zijn geen doel van het onderzoeken van sociale verschijnselen, maar middelen daartoe. '... cultural science in our sense involves 'subjective' presuppositions insofar as it concerns itself only with those components of reality which have some relationship, however indirect, to events to which we attach cultural significance....' (p. 93).

Maatschappelijke betrokkenheid van de sociale wetenschappen

Anthropologie et Impérialisme (dec. '70/jan. '71) *Les Temps Modernes* 27, 293/294: p. 1061-1201.

Een serie artikelen met bijdragen van Jean Monod, Kathleen Gough (Vertaling van haar artikel in *Current Anthropology* 9, 5: p. 403-7), Jean Copans en Jean Pouillon.

Bain, Read (1951) Action research in group dynamics. *Social Forces* 30, 1: p. 1-10.

O.a. wordt gesteld dat twee belangrijke verplichtingen van de wetenschapsman zijn: a. die ten aanzien van zijn gegevens b. die ten aanzien van zijn collegae. Zie Lundberg (1952) in deze rubriek, en de dupliek van Bain (1952) *The scientist and his values*. *Social Forces* 31, 2.

Moore Jr., Barrington (1968) *Social origins of dictatorship and democracy. Lord and peasant in the making of the modern world*. Boston.

In de appendix van dit boek maakt Moore een onderscheid tussen 'objectiviteit' en 'neutraliteit' in de beoefening van de sociale wetenschappen. Neutraliteit acht hij onmogelijk. Maar dat sluit een objectieve wetenschapsbeoefening niet uit.

Batalla, Guillermo Bonfil (1966) Conservative thought in applied anthropology: a critique. *Human Organization* 25, 2: p. 89-92.

Aan de hand van Latijns Amerika een analyse van enige aspecten van de toegepaste antropologie. De vraagstelling: 'Do the social sciences, particularly anthropology, possess the theoretical equipment necessary to understand Latin American Problems and to propose effective solutions for them?' (p. 89). De auteur bespreekt een zestal conservatieve trends in de antropologische literatuur.

Berreman, Gerald D. (1968) Is anthropology alive? social responsibility in social Anthropology. *Current Anthropology* 9, p. 391-396. Zie: Social responsibilities symposium (Ethiek en sociale wetenschappen).

Antropologen zijn verantwoordelijk voor de effecten van hun resultaten die, of zij willen of niet, in ieder geval bijdragen aan de onvermijdelijke veranderingen in de wereld. Een antropologie die zich daar niet bij betrokken voelt is een dode wetenschap.

Copans, Jean (1971) Pour une histoire et une sociologie des études Africaines. *Cahiers d'études Africaines*, 11, 3: p. 422-47.

Een uiteenzetting over de institutionele, ideologische, theoretische en praktische context van de huidige studies over Afrika, en de problemen die deze context voor alle onderzoekers met zich mee brengt.

Geertz, Clifford (1969) Myrdal's mythology. 'Modernism' and the Third World. *Encounter* 33, 1: p. 26-34.

In dit besprekingsartikel van Myrdal's *Asian Drama* pleit Geertz voor meer aandacht voor de mens bij niet-Westerse economen. Myrdal's 'institutionalisme' — analyse en modernisering van factoren die het economische gedrag beïnvloeden — acht Geertz, in tegenstelling tot Myrdal zelf, zowel een wetenschappelijk als moreel credo.

Gjessing, Gutorm (1968) Social responsibility of the social scientist. *Current Anthropology* 9, 5: p. 397-402. Zie: Social responsibilities symposium (Ethiek en sociale wetenschappen).

Antropologie dreigt een irrelevante wetenschap te worden. Zij kan slechts relevant worden nadat ze haar 'colonial bias' uit de tijd van haar ontstaan, heeft erkend en geneutraliseerd.

Gough, Kathleen (1968) New proposals for anthropologists. *Current Anthropology* 9, 5: p. 403-7. Zie: Social responsibilities symposium (Ethiek en sociale wetenschappen).

Hoe stelt de van een contrarevolutionaire regering afhankelijke antropoloog zich op tegenover een steeds meer revolutionair wordende wereld? Hij zal zich o.a. meer met het imperialisme zelf moeten bezighouden. Tot slot een aantal suggesties voor onderzoeksthema's.

Horowitz, Irving Louis (1967) The natural history of 'Revolution in Brazil': a biography of a book. In *Sjoberg* (1967): p. 198-225. Zie onder Ethiek en sociale wetenschappen.

Een analyse van de motieven en de gevolgde 'strategie' die leidden tot de totstandkoming van zijn boek: *Revolution in Brazil*.

Jones, D. J. (1971) Social responsibility and the belief in basic research: an example from Thailand. *Current Anthropology* 12, 3: p. 347-350.

'What is lacking in anthropology at the present time is substantial support for the interests and aspirations of Third World peoples'. Consequentie van een op deze belangen gerichte houding is. Soms afzien van publicatie.

Lundberg, George A. (1947) Sociology versus dialectical immaterialism. *American Journal of Sociology* 53, 2: p. 85-95.

Lundberg bestrijdt de stelling dat de methoden en begrippen van de sociale wetenschappen in die dagen, aangepast zouden moeten worden aan de toenmalige politieke beroeringen.

Lundberg, George A. (1952) Science, scientists and values. *Social Forces* 30, 4: p. 373-379.

Een reactie op een artikel van Read Bain (zie in deze rubriek). Lundberg ontwikkelt een soort typologie van wetenschapsmensen met betrekking tot hun ethische stellingname.

Lynd, R. S. (1945) Knowledge for what? The place of social science in American culture. Princeton. New York.

Moore, John (1971) Perspective for a partisan anthropology. In: *Liberation* 16, 6: p. 34-43. (Commentaar door Mike Seliger)

De huidige antropologie verkeert als exponent van het Anglo-Amerikaanse kapitalisme in een neo-imperialistische fase. Zij zou een 'partisan anthropology' moeten (en kunnen) zijn. Daartoe moeten probleemstellingen worden gevonden die socialistisch, democratisch of anti-imperialistisch van aard zijn.

Onwuachi, Ph. Ch. & A. W. Wolfe (1966) The place of anthropology in the future of Africa. *Human Organization* 25, 2: p. 93-95.

Wil de antropologie iets betekenen voor de toekomst van Afrika, dan zal ze haar eigen traditie van relevante problemen en breed perspectief weer moeten

opnemen.

Pelto, Pertti (1970) Relevance, ethics and the future of anthropology. In: P. Pelto, *Anthropological research. The structure of inquiry*. New York (1970) p. 320-8.

Pleidooi voor een antropologie die, zoals de medische wetenschap, direct gericht is op het oplossen van dringende problemen. Het taalgebruik van de antropoloog is voor een groot deel verantwoordelijk voor de kloof die bestaat tussen hem en het publiek.

Record, Jane Cassels (1967) The research institute and the pressure group. In: Sjoberg (1967) p. 25-50. Zie onder Ethiek en sociale wetenschappen.

Ethische problemen voortvloeiend uit het belang dat bepaalde maatschappelijke groeperingen hebben bij de richting van het onderzoek en bij de resultaten (al of niet te publiceren). Het onderzoeksrapport als politiek wapen.

Seeley, John R. (1967) The making and taking of problems: towards an ethical stance. *Social Problems* 14, 4: p. 382-9.

Een kennistheoretische visie op de wederzijdse relevantie van sociale en sociologische problematiek t.a.v. elkaar.

Staal, J. F. (1970) De academicus als nowhere man. *De Gids* 130, 7-8: p. 96-159.

Een onderzoek naar het doel van wetenschappelijke kennis, de mate van objectiviteit en neutraliteit of waardevrijheid van de wetenschapsbeoefening en de implicaties daarvan voor een heroriëntering van de Universiteiten.

Thurlings, J. M. G. (1969) Het sociologisch geweten. *Sociologische Gids* 16, 4: p. 214-227.

De relatie tussen wetenskapskritiek en maatschappijkritiek. Houdt de sociologie zich bezig met werkelijke sociale problemen?

Wright, Mills C. (1963) De sociologische visie. Aula-Boeken, Utrecht.

Met name hfst. 9 ('over rede en vrijheid') en hfst. 10 ('over politiek: pleidooi vóór een geëngageerde sociale wetenschap').

De antropoloog en zijn opdrachtgever, o.a. 'government anthropologists' en 'counter insurgency research'

Anthropology on the warpath: An exchange (1971) *New York Review of Books* 16, 6: p. 43-6.

Een commentaar van George M. Foster (president AAA), Peter Hinton en A. J. F. Köbben op het artikel van Eric R. Wolf en Joseph G. Jorgensen in de *New York Review of Books* van 17 december 1970; en een antwoord van Wolf en Jorgensen.

Arensberg, Conrad M. & Arthur Niehoff (1964) *Introducing social change: a manual for Americans overseas*. Chicago.

Betreft allerlei opvattingen over de wijze waarop technische experts zich zouden moeten gedragen in de niet-westerse wereld.

Barnett, H. G. (1956) *Anthropology in Administration*. Evanston Illinois.

Allerlei aspecten van deze verbintenissen.

Barnett, H. G. (1958) Anthropology as an applied science. *Human Organization* 17, 1: 9-11. Zie: *Values in Action: A symposium* (Cultureel relativisme versus interventionisme).

Voorbeeld van een project waarbij een aantal antropologen als overheidsambtenaren werden ingeschakeld (Micronesië) en van de taakomschrijving die daarbij werd opgesteld; een taakomschrijving gericht op de 'rechtvaardiging' van de rol van de overheidsantropoloog (p. 9, 10).

Belshaw, C. S. (1970) 'Comment' in *Newsletter AAA* 11:8 p. 2-12.

Een reactie op de Thailand-affaire waarin het wezenlijke politieke karakter van een stellingname in dergelijke zaken wordt onderstreept.

Evans-Pritchard E. E. (1964) *Applied anthropology*. In: *Social anthropology and other essays*. Free Press, New York. p. 109-130.

Betreft allerlei aspecten van de antropoloog in overheidsdienst, vooral in Brits Afrika. Het is geschreven toen er van onafhankelijkheid nog geen sprake was. Evans-Pritchard wijst de wetenschapsopvatting die achter de 'applied anthropology' ligt, af.

Forde, Daryll (1953) *Applied anthropology in government: British Africa*. In: *Kroeber* (1953) (Zie deze rubriek).

Gough, Kathleen (1968) *New proposals for anthropologists*. *Current Anthropology* 9, 5: p. 403-7. Zie ook onder: Ethiek en Sociale Wetenschappen: Social responsibilities symposium.

Hoe stelt de van een contrarevolutionaire regering afhankelijke antropoloog zich op tegenover een steeds meer revolutionair wordende wereld? Hij zal zich o.a. meer met het imperialisme zelf moeten bezighouden. Tot slot een aantal suggesties voor onderzoeksthema's.

Held, G. J. (1953) *Applied anthropology in government: The Netherlands*. In: *Kroeber* (1953) (zie deze rubriek).

Horowitz, I. L. (ed.) (1967) *The rise and fall of Project Camelot*. *Studies in the relationship between social science and practical politics*. Cambridge.

'... its objectives are to devise procedures for assessing the potential for internal war ...; second, to identify ... those actions which a government might take to relieve conditions which are ... giving rise to a potential for internal war ...'

Een verzameling van de belangrijkste documenten en reacties uit wetenschappelijke kring (o.a. Sahlins, Silvert, Boguslaw, Bernhard en Blumer) en uit politieke kring betreffende het Camelot Project.

Kennard, Edward & Gordon McGregor (1953) *Applied anthropology in government: United States*. In: *Kroeber* (1953) (Zie deze rubriek).

Köbben, A. J. F. (1971) *Anthropology on the warpath; a comment*. *New York Review of Books* 16, p. 44-5.

Counter insurgency onderzoek en klandestien veldwerk zijn niet *per se* verwerpelijk, juist niet voor geëngageerde antropologen. Twee algemene ethische grondbeginstelen:

1. Geen onderzoek verrichten als men het fundamenteel oneens is met de bedoelingen van de sponsor;
2. Antropologen moeten zo objectief mogelijk zijn: als belangrijkste waarde geldt voor hen: waarheid.

Kroeber, A. L. (ed) (1953) *Anthropology today. An encyclopedic inventory*. Chicago. Papers, voordrachten op het Wenner Gren Foundation International Symposium in 1952 (U.S.A.). Van belang zijn vooral 4 hoofdstukken over 'Applied anthropology in government'. Zie Kennard, Forde, Held, Mètraux. Discussie over deze 4 papers in *Tax* (53). (Zie deze rubriek).

Mair, L. P. (1957) *Studies in applied anthropology*. London.

O.a. commentaar op Nadel's stellingen in *Anthropology and Modern Life* van 1953.

Bundeling van een aantal eerder gepubliceerde essays. Vooral van belang zijn hoofdstuk I: *Applied anthropology and development policies* (1956) en hoofdstuk VIII: *Anthropology and the underdeveloped territories*. Hoofdthema

is de mogelijke bijdrage van de antropoloog aan de beleidsvorming in de jonge landen.

Manners, Robert A. (1968) Functionalism, realpolitiek and anthropology in underdeveloped areas. In R. A. Manners & D. Kaplan (1968), *Theory in anthropology*, Aldine Chicago, p. 156-68.

De problemen van de antropoloog die betrokken is bij ontwikkelingsprogramma's, waar hij niet meer kan volstaan met het alleen maar verzachten van de aanpassingsschok.

Métraux, Alfred (1953) *Applied anthropology in government*: United Nations. In: Kroeber (1953) (Zie deze rubriek).

Nadel, S. F. (1953) *Anthropology and modern life*. Inaugural Lecture. Australian National University.

Orlans, Harold (1967) Ethical problems in the relations of research sponsors and investigators. In: Sjöberg (1967) p. 3-25. (Zie onder Ethiek en sociale wetenschappen).

Als probleemgebieden komen o.a. aan de orde: de toekenning van onderzoeksbeurzen, vaststelling van het onderwerp en het uiteindelijke rapport.

Sjöberg, Gideon (1967) *Project Camelot: selected reactions and personal reflections*. In: Sjöberg (1967) p. 141-162 (Zie onder Ethiek en Sociale Wetenschappen).

'... Project Camelot, as a case study, suggests that overidentification with an administrative control-structure can undermine objectivity and ethical dilemma's with respect to the handling of respondents...'

Tax, Sol (ed) (1953) *An appraisal of anthropology today*. Chicago Illinois. Zie ook Kroeber (1953) (Zie onder deze rubriek).

Vooraf van belang zijn *Anthropology in Government* (p. 178-84) en *Anthropology in Industry* (p. 184-9).

Tax, Sol (1966) The uses of anthropology. In: *Readings in anthropology*. Jennings en Hoebel (eds) 2nd edition 1966 (1955) New York etc. p. 417-421.

O.a. over het 'geweten' (science) van de antropoloog en de problemen die kunnen ontstaan met de twee mogelijke 'masters' van de antropoloog (nl. 'de waarheid' en 'de werkgever').

Wolf, E. R. & J. G. Jorgensen (1970) *Anthropology on the warpath in Thailand*. New York Review of Books, 17 december 1970: p. 25-34.

Morele bezwaren worden aangetekend tegen het doen van antropologisch onderzoek in Thailand in opdracht van Amerikaanse regeringsinstanties, waaronder militaire of paramilitaire.

Academisch kolonialisme

Academisch Kolonialisme (1971) Speciaal nummer van de Sociologische Gids 18, 4.

Een geheel aan dit onderwerp gewijd nummer met bijdragen van Droogelever Fortuijn & Brandsma, Hoetink en Vellinga; een case study door het Socio-grafisch Instituut en commentaar van Huizer en Köbben.

Adams, Richard N. (1971) Responsibility of the foreign scholar to the local scholarly community. *Current Anthropology* 12, 3: p. 335-40.

Richtlijnen voor het gedrag van wetenschappelijke onderzoekers die het mogelijk moeten maken voor de gemeenschap van wetenschappelijke onderzoekers als geheel om meer profijt te trekken van de inspanningen van haar leden. Met commentaar en dupliek.

Anthropologie et Impérialisme (dec. '70/jan. '71). *Les Temps Modernes* 27, 293-294: p. 1061-1201.

Een serie artikelen, met bijdragen van Jean Monod, Kathleen Gough (vertaling van haar artikel in *Current Anthropology* 9,5: p. 403-7), Jean Copans en Jean Pouillon.

Beals, R. L. (1967) International research problems in anthropology. A report from the U.S.A. *Current Anthropology* 8: p. 471-5.

Beals bespreekt de bezwaren die in veel landen leven tegen 'visiting anthropologists'. Veel van dergelijke bezwaren zouden ontzenuwd worden wanneer antropologen zich zouden houden aan de principes, genoemd in de 'statement on anthropological research problems and ethics' van de Fellows of the American Anthropological Association (afgedrukt op p. 474, 475).

Drooglever Fortuijn, A. B. & J. K. Brandsma (1971) Sociaal-wetenschappelijk onderzoek in een neo-koloniale situatie. *Sociologische Gids* 18, 4, p. 318-30. Met commentaar. Zie ook *Academisch Kolonialisme*.

Gough, Kathleen (1968) New proposals for anthropologists. *Current Anthropology* 9, 5: p. 403-407. Zie onder *Ethiek en sociale wetenschappen: Social responsibilities symposium*.

Hoe stelt de van een contrarevolutionaire regering afhankelijke antropoloog zich op tegenover een steeds meer revolutionair wordende wereld? Hij zal zich o.a. meer met het imperialisme moeten bezighouden. Tot slot een aantal suggesties voor onderzoeksthema's.

Gutkind, P. C. W. (1966) Comment. *Current Anthropology* 7: p. 555-556.

Waarin de ex-minister van Justitie van de Protectoraatsregering van Nyassaland geciteerd wordt, die zich bitter uitlaat over antropologen.

Hoetink, Harry (1971) Vrije notitie: Akademisch Kolonialisme en zo. *Sociologische Gids* 18, 4: p. 371-5. Zie ook *Academisch Kolonialisme*.

Hommes, E. W. (1972) Korrespondentie over academisch neo-kolonialisme. *Sociologische Gids* 19, 1: p. 63-6.

Mogelijkheden voor een socioloog om zich (ten dele) aan zijn neo-kolonialistische rol te ontworstelen. Problemen bij het aanknopen van relaties met onderzoekers in de arme landen. Zie ook *Academisch Kolonialisme*.

Jones, D. J. (1971) Social responsibility and the belief in basic research: an example from Thailand. *Current Anthropology* 12, 3: p. 347-350.

'What is lacking in anthropology at the present time is substantial support for the interests and aspirations of Third World peoples'.

Consequentie van een op deze belangen gerichte houding is soms: afzien van publicatie.

Leclerc, Gérard (1972) *Anthropologie et colonialisme*. Fayard, Parijs.

'... cet essai historique et méthodologique expose les approches d'une 'anthropologie critique' de l'avenir'. Dominique Desanti in *Le Monde*, 19 mei 1972.

Leiris, M. (1950) L'ethnographie devant le colonialisme. *Les Temps Modernes* 58, aug. '50.

Sociografisch Instituut (1971) Onderzoek in Suriname: een case study van wetenschappelijk onderzoek in een neo-kolonialistische situatie. *Sociologische Gids* 18, 4: p. 354-70. Zie ook *Academisch Kolonialisme*.

Vellinga, M. L. (1971) On academic colonialism: the case of U.S.-Latin American Studies, *Sociologische Gids* 18, 4: p. 338-54. Zie *Academisch Kolonialisme*.

Cultureel relativisme versus interventionisme

Caso, Alfonso (1958) Ideals of an action program.

De la Fuente, Juilo (1958) Results of an action program. *Human Organization* 17, 1: p. 27-33. Zie onder deze rubriek: Values in action.

Beide artikelen geven een beschouwing van het 'indigenismo', de Mexicaanse politiek ten opzichte van de Indiaanse bevolking. De aard en evaluatie van het project wordt gerelateerd aan de kwestie van het toepassen van wetenschap.

Foster, George (1969) *Applied anthropology*. Boston.

Expliciet worden ethische problemen op twee plaatsen behandeld. p. 136-137: subparagraaf 'Values and Ethics'. Over het 'hands off' versus het 'meddling in the life of others' dilemma.

p. 173-179: paragraaf 'The Question of Ethics'.

Galín, Bernard (1959) A case for intervention in the field. *Human Organization* 18, 3: p. 140-144.

Discussies met betrekking tot interventie veronderstellen altijd dat de antropoloog vrijheid van handelen heeft en keuzemogelijkheden. Soms is dat echter niet het geval, een interveniërende rol wordt hem opgelegd op straffe van een onhoudbare positie bij zijn informanten. In dit artikel hiervan een voorbeeld, tevens van wat er door interventie kan worden ondernomen.

Herskovits, M. J. (1955) Cultural relativism and cultural values. Hoofdstuk 19 in *M. J. Herskovits: Cultural anthropology*. New York, p. 348-67.

Een herziene versie van zijn essay Cultural Relativism, hoofdstuk 5 in *Man and his Works* (1949) dat door velen als het credo van het Cultureel Relativisme wordt gezien.

Herskovits, M. J. (1958) Some further comments on cultural relativism. In: *American Anthropologist* 60, 2: p. 266-273.

In dit artikel gaat Herskovits in op de kritiek geleverd op de stellingen van het cultureel relativisme door o.a. Schmidt (zie deze rubriek) Edel en Bidney.

Holmberg, A. R. (1958) The research and development approach to the study of change. *Human Organization* 17, 1: p. 12-16. Zie onder deze rubriek: Values in action.

Betreft het bekende Vicos-project.

Manners, Robert A. (1968) Functionalism, realpolitik and anthropology in underdeveloped Areas. In *R. A. Manners & D. Kaplan* (1968), *Theory in anthropology*. Aldine, Chicago (p. 156-68).

De problemen van de antropoloog die betrokken is bij ontwikkelingsprogramma's, waar hij niet meer kan volstaan met het verzachten van de aanpassingschok.

Moser, Shia (1968) Absolutism and relativism in ethics. Springfield Illinois.

Analyse van filosofische en antropologische publikaties. De schrijver benadrukt het bestaan van verschillende soorten relativisme, en wijst erop dat een te onverzoenlijk relativisme logisch onhoudbaar is. Besproken door: John Beattie in *Man* (1969) 4: p. 147-8 en David Bidney, *American Anthropologist* (1969) 71: p. 572.

Peattie, Lisa R. (1958) Interventionisme and applied science in anthropology. *Human Organization* 17, 1: p. 4-8. Zie onder deze rubriek: Values in action.

Onderscheid action anthropology ('... an attempt to treat interest desinterestedly'), applied anthropology ('... tries to move back and forth between value-interest and disinterested consideration of relevant fact') en anthropo-

logy in action ('... suspended between these two poles and swings between them') p. 5.

Redfield, Robert (1958) Values in action: A comment. *Human Organization* 17, 1: p. 20-22. Zie onder deze rubriek: Values in Action.

Commentaar op de artikelen van Peattie, Holmberg, Tax en Barnett (zie aldaar). Stelt 'interventionisten' tegenover degenen die zich verre van politiek en administratie willen houden (Evans Pritchard). Redfield stelt een aantal principiële discussievragen.

Redfield, Robert (1957) *The primitive world and its transformations*. Ithaca.

Speciaal hoofdstuk 6: 'Changing ethical judgment' (p. 139-65) '... there has been a transformation of ethical judgment which makes us look at noncivilized peoples, not as equals, but as people on a different level of human experience...' (p. 163).

Rudolph, W. (1968) *De kulturelle Relativismus*. Doncker & Humboldt. Berlin.

Een poging om de verschillende werken, inzichten en problemen die de discussie onder de Amerikaanse etnologen gedurende de eerste helft van deze eeuw heeft opgeleverd, te integreren en om er conclusies uit te trekken.

Schmidt, P. F. (1968) Some criticisms of cultural relativism. In: R. A. Manners & D. Kaplan (1968) *Theory in Anthropology*. Aldine, Chicago (p. 169-74).

Schmidt maakt een onderscheid tussen het feit en de these van cultureel relativisme en geeft aan welke verwarring het gevolg is geweest van het door elkaar halen van deze verschillende dingen.

Spillius, J. (1957) Natural disaster and political crisis in a Polynesian society: an exploration of operational research. In: *Human Relations* 10: I, p. 3-27; II, p. 113-125.

Spillius en Firth moeten onverwacht hulp bieden bij enkele crises tijdens hun verblijf op Tikopia in 1952/'53. Een analyse van de verschillende rollen die zij daarbij aannemen. In II wordt het probleem van operational research algemener gesteld.

Tax, Sol (1958) The Fox project. *Human Organization* 17, 1: p. 17-19.

Een min of meer toevallig geval van interventie door antropologen. Dit artikel geeft enige rationalisaties. 'I would say the same thing about the problem repeatedly suggested here — whether science sets values, or whether we can scientifically justify our interference. I would simply postpone the general question ... maybe that is why we call this Action Anthropology' (p. 19). Zie onder deze rubriek: Values in action.

Tennekes, J. (1971) *Anthropology; relativism and method*. Assen.

Een onderzoek uitgaande van de cultuurrelativistische stellingen van Herskovits en de kritiek die daarop is verschenen, naar de houdbaarheid van die theses en naar de implicaties van de belangrijkste daaruit te destilleren vragen.

Values in action, a symposium (1958) *Human Organization* 17, 1: p. 2-26.

Symposium over het probleem van antropologisch interventionisme. Papers van Peattie, Barnett, Holmberg, Tax (zie aldaar). Kommentaren van Redfield, Wolf, Arensberg. Artikelen van Caso en De la Fuente (zie aldaar).

Ethiek bij veldwerk, o.a. ten aanzien van de te onderzoeken groep

Argyris, Chris (1958) Creating effective research relationships in organizations. *Human Organization* 17, 1: p. 34-40.

Welke blokkeringen veroorzaken sociale onderzoekers in grote organisaties? Waarom hebben zij weinig belangstelling voor een effectief gebruik van hun

gegevens? Het probleem van de feedback naar de participanten en het manipulatieprobleem.

Babchuk, N. (1962) The role of the researcher as participant observer and participant-as-observer in the field situation. In: *Human Organization* 21, 7: p. 225-8.

De voordelen die de rol van als zodanig geïdentificeerde observator biedt met betrekking tot de mogelijkheden om materiaal te verzamelen.

Barnes, J. A. (1963) Some ethical problems in modern fieldwork. In: *British Journal of Sociology* 14: p. 118-134.

P. 118: 'Can we behave in the field essentially the same way as we would in a laboratory, looking down a microscope or watching through a one-way screen ...?' Dit is niet het geval, een dergelijke opstelling zou een verarming van veldwerk betekenen.

Benson, J. Kenneth & James Otis Smith (1967) The Harvard drug controversy a case study of subject manipulation and social structure. In: *Sjoberg* (1967) p. 115-141. Zie onder Ethiek en sociale wetenschappen.

'... what are the practical limits to subject manipulation? And in actuality who establishes and upholds those limits? ...'

Berghe, Pierre L. van den (1967) Research in South Africa: The story of my experiences with tyranny. In: *Sjoberg* (1967) p. 183-198. Zie onder Ethiek en sociale wetenschappen.

Een zeer persoonlijk relaas van Van den Berghe's relaties met de omringende raciale samenleving, zijn attitudes en de invloed daarvan op zijn onderzoek.

Bererman, Gerald D. (1962) Behind many masks: Ethnography and impression management in a Himalayan village. *Society for Applied Anthropology*, monograph nr 4.

'Attempts to convey a desired impression of ones self and to interpret accurately the behaviour and attitudes of others, are an inherent part of any social interaction, and they are crucial to ethnographic research'. (p. 5)

Brymer, Richard A. & Buford, Farris (1967) Ethical and political dilemmas in the investigation of deviance: a study of juvenile delinquency. In: *Sjoberg* (1967) p. 297-319. Zie onder Ethiek en Sociale Wetenschappen.

Ethische en politieke problemen die gedurende bovenstaand onderzoek rezen in verband met het theoretisch kader, het onderzoeksontwerp, de rol van de onderzoeker, het verzamelen en bewaren van gegevens en de presentatie van de resultaten van het project.

Colvard, Richard (1967) Interaction and identification in reporting field research: a critical reconsideration of protective procedures. In: *Sjoberg* (1967) p. 319-358. Zie onder Ethiek en sociale wetenschappen.

Manieren waarop in de verslaggeving, individuen binnen de onderzochte groep beschermd kunnen worden tegen de gevolgen van publicatie: door het vragen van permissie voor publicatie, het schrappen van namen, het slechts refereren aan iemands status, de parafrasering van citaten en door rapportering van persoonlijke kennis.

Daniels, Arlene Kaplan (1967) The low-caste stranger in social research. In: *Sjoberg* (1967) p. 267-297. Zie onder Ethiek en sociale wetenschappen.

Mogelijkheden en grenzen die er zijn voor een vrouw om onderzoek te doen in een militaire mannensamenleving.

Erikson, K. T. (1967) A comment on disguised observation in sociology. In: *Social Problems* 14, 4: p. 366-73.

Erikson verdedigt hierin de stelling dat het in strijd is met de ethiek van een

socioloog om bewust het karakter van een onderzoek of de identiteit van de onderzoeker te verdoezelen om een privé-domein binnen te dringen waartoe hij anders niet zou worden toegelaten.

Festinger, L. & S. Schachter (1960) *Ethisch toelaatbaar? A reply to Prof. Köbben*. *Sociologische Gids* 7: p. 293-5.

Antwoord op de ethische kritiek van Prof. Köbben op hun onderzoeksmethode in: *When prophecy fails*. Zie onder deze rubriek: Köbben (1959).

Goldner, Fred H. (1967) *Role emergence and the ethics of ambiguity*. In *Sjoberg* (1967) p. 245-267. Zie onder *Ethiek en sociale wetenschappen*.

'... this paper describes the strains and strategies - both political and ethical - involved in the creation and subsequent emergence of a research role within a large business corporation ...'

Henry, Frances (1966) *The role of the fieldworker in an explosive political situation*. *Current Anthropology* 7, 5: p. 552-4.

Met commentaar van Barnes, Gutkind, Befu, Weingrod en Whitten.

Jarvie, I. C. (1969) *Ethical integrity in participant observation*. *Current Anthropology* 10, 5: p. 505-9.

Het spelen van verschillende rollen door de antropoloog in het veld maakt allerlei informatie toegankelijk die anders moeilijk te krijgen zou zijn. Het feit dat uiteindelijk de rol van buitenstaander overweegt, doet hem zijn integriteit bewaren.

Jorgensen, J. G. (1971) *On ethics and anthropology*. *Current Anthropology* 12, 3: p. 321-35.

Over de noodzaak van een ethische code, vooral met het oog op de relatie tussen de antropoloog en de mensen die hij bestudeert. Met commentaar en dupliek.

Kloos, P. (1969) *Role conflicts in social fieldwork*. *Current Anthropology* 10, 5: p. 509.

In vele situaties moet de veldwerker kiezen uit verschillende gedragsmogelijkheden, zoals die door zijn referentiegroepen (de te bestuderen groep, eigen maatschappij, wetenschappelijke groep) worden voorgeschreven. Soms is de keuze vanuit één van de gezichtspunten onvermijdelijk fout.

Köbben, A. J. F. (1959) *Ethisch toelaatbaar? Sociologische Gids* 6: p. 183-4.

In hoeverre is de methode van participierend observeren, gevolgd door Festinger, Riecken en Schachter (beschreven in: *When prophecy fails*) ethisch toelaatbaar? Zie onder deze rubriek Festinger en Schachter (1960).

McCall, George J. & J. L. Simmons (eds) (1969) *Issues in participant observation*. Reading, Mass.

Madan, T. N. (1967) *Political pressures and ethical constraints upon Indian sociologists*. In: *Sjoberg* (1967) p. 162-179. Zie onder *Ethiek en sociale wetenschappen*.

Ethische en politieke problemen zoals die zich in India voordoen, voortvloeiend uit o.a. de traditie van de sociale wetenschappen in dat land, en de afhankelijkheid van sociale onderzoekers van politieke belangengroeperingen.

Mills, Theodore M. (1967) *The observer, the experimenter and the group*. *Social Problems* 14, 4: p. 373-81.

Methodologische en morele problemen bij onderzoek van kleine groepen: '(How) to conceive and engineer social relations between investigator and group, which honour the integrity of each, reinforce their affinity and permit productive interchange ...'

Moore, Joan W. (1967) *Political and ethical problems in a large-scale study of a*

minority population. In: Sjöberg (1967) p. 225-245. Zie onder Ethiek en sociale wetenschappen.

Hoe een onderzoeksstrategie zich kan wijzigen, mede als gevolg van het politieke proces waarin het onderzoek is geïnvolveerd en van de morele consequenties die het onderzoeksproces zelf heeft.

Rainwater & D. J. Pittman (1967) Ethical problems in studying a politically sensitive and deviant community. *Social Problems* 14, 4: p. 357-366.

Ethische aspecten van de relatie tussen onderzoeker enerzijds en community, sponsor, informant anderzijds; problemen van vertrouwelijkheid en de 'ont-hullende' effecten van sociaal onderzoek. Dit alles aan de hand van een onderzoek naar huisvestingsproblemen van negers in St. Louis U.S.A.

Spillius, J. (1957) Natural disaster and political crisis in a Polynesian society: an exploration of operational research. In: *Human Relations* 10, I: p. 3-27; II: p. 113-125.

Spillius en Firth moeten onverwacht hulp bieden bij enkele crises tijdens hun verblijf op Tikopia in 1952/'53. Een analyse van de verschillende rollen die zij daarbij aannemen. In II wordt het probleem van de operational research algemener gesteld.

Spindler, G. D. (ed) (1970) Being an anthropologist; fieldwork in eleven cultures. New York etc.

Springdale, The -case, freedom and responsibility in research: editorial in *Human Organization* 17 (1958) 2: p. 1-2.

Het dorpje 'Springdale' (V.S.) is hevig geschokt na publikaties van de antropoloog Vidich, die in datzelfde dorpje 2½ jaar onderzoek deed. Hoe ligt de verantwoordelijkheid van de onderzoeker? Commentaren van Vidich, Bensman, Risley, Rics en Becker in *Human Organization* 17, 4: p. 2-7, en van Bell en Bronfenbrenner in *Human Organization* 18, 2: p. 49-50.

Vidich, Arthur J., J. Bensman & M. R. Stein (eds) (1964) Reflections on community studies, New York.

Vooral van belang zijn deel 2 (Community sociology as self-discovery) en deel 3 (Public responses to the community study) (p. 155-351).

Wolfensberger, W. (1967) Ethical issues in research with human subjects. *Science* 155: p. 47-51.

Betreft vooral experimentele situaties: een rationele analyse van verschillende niveaus van experiment en risico. Tot besluit enkele richtlijnen.

Ethische codes

The American Sociological Association (1968) Towards code of ethics for sociologists; *The American Sociologist* 3, 4: p. 316-318.

De overwegingen die geleid hebben tot het opstellen van een ethische code voor sociologen, de uitgangspunten daarvoor en de code zelf.

Beals, R. & Executive Board of the A.A.A. (1967) Background information on problems of anthropological research and ethics. *Fellow Newsletter American Anthropological Association* 8, 1: p. 2-13.

Beals, R. L. (1967) International research problems in anthropology. A report from the U.S.A. *Current Anthropology* 8 (1967): p. 471-5.

Beals bespreekt de bezwaren die in veel landen leven tegen 'visiting anthropologists'. Veel van dergelijke bezwaren zouden ontzenuwd worden wanneer antropologen zich zouden houden aan de principes, genoemd in het 'statement on anthropological research problems and ethics' van de Fellows of the Ameri-

can Anthropological Association (afgedrukt op p. 474-5).

Cornell program in social psychiatry (1959/'60). Memorandum of understanding concerning basic principles for publication of program research. *Human Organization* 18, 4: p. 147-8.

Publicatie van doeleinden, methoden of resultaten is een gebeurtenis die met grote voorzichtigheid omgeven moet zijn en moet zijn gebaseerd op principes die aan alle mogelijke relevante factoren tegemoet moeten komen. Men heeft met betrekking tot dit probleem zes principes opgesteld.

Foster, George M. (1969) *Applied anthropology*. Boston.

Expliciet worden ethische problemen op twee plaatsen behandeld. p. 136-137: subparagraaf 'Values and Ethics'. Over het 'hands off' versus het 'meddling in the life of others' dilemma.

p. 173-9: paragraaf 'The Question of Ethics'.

Jorgensen, J. G. (1971) On ethics and anthropology. *Current Anthropology* 12, 3: p. 321-35.

Over de noodzaak van een ethische code, vooral met het oog op de relatie tussen antropoloog en de mensen die hij bestudeert. Met commentaar en dupliek.

Mead, Margaret, E. D. Chapple, G. Brown (1949) Report of the Committee on Ethics. *Human Organizations* 8, 2: p. 20-21.

Popper, Karl R. (1969) The moral responsibility of the scientist. *Encounter* 32, 3: p. 52-57.

Een poging om een basis te leggen voor een ethische code. Het is een zeer algemene probleemstelling, niet slechts beperkt tot sociale wetenschappen. Wat is het verschil in verantwoordelijkheid van de gewone burger en de wetenschapsman?

Thring, M. (1971) A hippocratic oath for applied scientists. *New Scientist*, 7 jan. p. 25-6.

Wolfensberger, W. (1967) Ethical issues in research with human subjects. *Science* 155: p. 47-51.

Betreft vooral experimentele situaties: een rationele analyse van verschillende niveaus van experiment en risico. Tot besluit enkele richtlijnen.